

בס"ד

כסופר בעל שם וכבן הדור בו פשו נגעי הציונות והחילוניות, ידע היטב ר' דוד זריצקי את כוחה של המילה הכתובה. הוא ידע והכיר בהיכרות אישית שאחד האויבים הגדולים, אם לא הגדול ביותר, של היהדות השורשית, יראת השם, שומרת המסורת, היה הספרות הקלוקלת שעשתה שמות בקרב הנוער המתבגר, ספרות שהפכה ללעג ולקלס את העיירה היהודית ודמויותיה, ושעשתה ליצנות מכל דבר שבקדושה.

בשל כך, שם לו למטרה להעמיד מנגד כתיבה איכותית של סופרים יראי שמים, המשקפים בסיפוריהם את כל הטוב והיפה שביהדות, את הנועם והחן שבעיירה היהודית ובדמויותיה המופלאות, ולהביע מתוך הדברים אמונה תמימה בה' ובתורתו.

בדרכים רבות ומגוונות פעל ר' דוד להעצים את כוחה של הספרות החרדית, ולטפח דור חדש של סופרים שימשיכו הלאה את המסורת הנפלאה. על כך ובהרחבה נאריך בעז"ה בגליונות הבאים.

לדעתו של ר' דוד הצורך בספרות חרדית הוא כבר מהגיל הרך, וכמאמר חז"ל: קטן היועץ לדבר אביו מלמדו תורה צוה לנו וכו'. בראותו כי אין איש נטל את כל כשרונו וירד אל הפעוטות. הוא שר וסיפר להם, והנחיל להם בשפתם את הידיעה הברורה, כי אשרנו מה טוב חלקנו. את שירי הילדים שלו הדפיס בחוברת בשם "לי השיר" בשנת תשי"ד. לקראת יום השנה ה-35 הדפיסה אחת מנכדותיו את החוברת מחדש במהדורה משפחתית, ומתוכה אנו מביאים כמה שירים בגליון זה.

באחד הימים נתבקש ר' דוד זריצקי מטעם האגף הדתי במשרד החינוך לכתוב לילדי ישראל על רבו החפץ חיים. מיזם זה לא יצא אל הפועל, אולם הכתבים נשמרו בידי המשפחה ומתוכם אנו מביאים סיפור נאה אחד בחרוזים על החפץ חיים ורוכלת התפוחים.

את הגליון פותחות שורות חרישיות על אובדנו של השיר, השיר הכללי והשיר היהודי.

אבד השיר מן הארץ

הזכור לכם עדיין, השיר הראשון שקראתם?

היה זה בודאי שיר ערש עצוב, ששורותיו נטפו דמעת אם עורגת אשר כלתה נפשה לראות את ילדה עטור עטרת חכמים. זה היה שיר של אם שישבה רדומה ועייפה ליד עריסת בנה, והעריסה עצמה תלויה היתה על שני חבלים שנשתלשלו מן התקרה, והעריסה קלועת זרדים ועלתה פרוטות.

ידיה העייפות של האם שלנו נענעו את העריסה. העששית המצטנעת האירה בקשי את עצמה. הילד לא ראה את דמעת האם. אולם הדמעה חממה אותו, חסנה אותו בפני כל מיני פגעים רעים, כמעין "שיר המעלות", שנתלה למראשות היולדת.

ואולי שר השיר על היום של הלילה, זה המתקמר על פני העולם הישן.

ואז עדיין ישן העולם בלילה, הוא ישן על גבי מיטת בלדכין או על גבי חבילת קש אכולת פשפשים. דרך החלון שגרד את פצעי שמשותיו באדמת החצר השחורה – נשתלבה הלבנה, לבנה רחוקה ומקודשת, שאדם לא צעד ואף לא בקש לצעוד על גבי פניה חרושי הקמטים. היא היתה אורחת קבועה בכל בית, פעמים עזרה לאם להסתכל בפני ילדה המנמנם, לראות ביתר שאת את תווי פניו, ופעמים נשתהתה על פני האם היפות שקלסתר אחת מששים מקלסתר שרה אמנו, פעמים נשתהתה סתם ככה לשם שיחה אילמת עם הבית היהודי, ואז נצטרפה הלבנה לשיר הלילה של הבית היהודי, נמוך הקומה, שרוחניותו עלתה פי כמה על גדלו.

ואולי היה זה שיר האביב, שקראתם אותו לראשונה בחייכם הצעירים.

להוספה לרשימת התפוצה

נא שילחו את המילה "הוספה"

לתיבת המייל "נר לדוד" - nerledovid@gmail.com

בברכה

מערכת "נר לדוד"

האביב ההוא היה תמיד מלא געגועים. אפשר היה להלך על גדות הנהר, והנהר היה שקט ומנומס, והוא סיפר את סיפור חייו בהמשכים מידי יום ביומו. ואז עמדתם על שפתו וקרקור הצפרדעים נקלט במוחכם, והאדווה הקלה שרה לכם את שירה שאי אפשר לשכוח אותו, ומשהו בקרבכם הזיל דמעה או יצא בריקוד, ונתחשק לכם פתאום להגביה את עיניכם יותר מאשר המוח מתיר להן, ונתחשק לכם פתאום לאהוב יותר מכפי שהורגלתם. אולי גם זכור לכם שפתחתם את זרועותיכם ובקשתם לחבק את העולם האביבי הזה שהמשורר דאז הגיש אותו לפניכם על טס המליצה.

אולי זכור לכם כי אז שרו שירים אחרים, אני ואתם שרנו שירים של אביב ושל חורף, שרנו על השלג ועל הגשם, על הסייפן ועל האוכמניות שמצאנו ביער מתחת לשלג; אז שמענו אגדות מסמרות שער, היינו בלילות החלומים שלנו מטיילים ביערות עד, נחטפים על ידי ענקים או על ידי חבורה משעשעת של גמדים, נרדפים על ידי זאבים, מכושפים על ידי מכשפות שטסו על גבי מטאטאים, אז נמצאנו יושבים ליד פלגים מפכים, והמשוררים דאז סיפרו לנו את פרשת חייו של פלג קטן זה שהתפתל לרגלינו וחייך אלינו את חיוכו הנלבב, או פירוש תפלתו של הצרצר הבודד, או עמקי כוונתו של הצפרדע המעורר אותנו בלילה ומרגיז אותנו בתפילותיו הארוכות והמשעממות.

אז דרכנו על גבי השירים והסיפורים. ספגנו את שיר הערש שהתפצל ושר שיר נפרד לכל ערש; אז עדין שרה האם את שירה, הפלג את רננו, השמים סיפרו כבוד אל ומעשי ידיו הגיד הרקיע.

וכל שיר שקראנו וכל סיפור שהגיע אלינו, בחשאי או בגלוי, בקש לגלות לנו משהו חדש ומפתיע בעולמו של הקב"ה.

נקלט בזכרוני המשורר שכל אביב היה כותב שיר על המאי היפה, אחרים כתבו על לילות טבת הארוכים, אחרים כתבו על ימי אלול וימי התשובה והרחמים. היו מי שכתבו על הרים, על כל מה שהבריאה נותנת לנו.

ואנו שרנו את השירים לא כדי לבלות, אלא כדי להשביע את ערגתנו הצעירה. כי הם הביעו את המחשבות הנסתרות שלנו, הם מצאו את המקומות הרגישים אצלנו, הלמו בהם ומיצו את לשד הדמעה או העשירו את הדמיון.

והיינו מסתתרים בפני עצמנו בפניה, בחצר, ליד הנהר, בתוך ערמות קש בשדה שלאחר הקציר או במקרה הגורע ביותר – בעליית הגג, שם ייבשו את הפרות לקראת החורף, ושם חולמים חלומות, מחברים סיפורים שאף פעם לא סופרו, שרים שירים ללא ניגון וללא מילים.

ולפעמים גם היינו מאושרים.

כיום אין שירים כאלה ולא שירים אחרים.

כיום הולמים הפטישים על גבי הנייר, היום מתפרע הצחוק בשורות כמטילי ברזל. היום אין הידים של המשורר פורשות למעלה ומבקשות השראה, הן הולמות בפשטות יתרה על גבי מקשי מכונת הכתיבה והיא מגלגלת מלים רעשניות, צעקניות, שכלן צווחה זוועתית, שנשמתן נצטמקה ונתייבשה עוד בטרם עלו על הנייר.

האם אתם שרים לילדיכם שירי ערש של כיסופים נסתרים, שרק ביניכם לבין הפעוט מובן הקשר? עוזרת הבית אינה מספיקה לשיר לילדה ובודאי שלא תשיר לילדכם, בשעה שאתן עוסקות בעבודה, בשעה שאתן קוראות את העיתונים, בשעה שאתן מתפרכסות כדי למצוא חן בעיני עצמכן – נעקר שיר הערש החלומי מפיכן והופך לשלאגר או למחזמר או למוזיקה רועשת.

האם פעם גחנתן על פני עריסת ילדכם ושרתן לו את השיר "ראזשינקעס און מאנדלעך", לא בגלל המלים שלו בלבד, אלא בגלל הנגון היהודי שבו. האם עדיין יש לכן שיר יהודי עסיסי שאין דומה לו בשירה של כל העמים?

האם כיום את מסתרת עם פעוטך בפנה אפלה, כדי להיות עם תינוקך בלבד, כדי שהוא ירגיש למשך כל חייו את תחושת האמהות שלך שאין דומה לה אצל כל עמי העולם, והאם יש לך שיר אימהי שהוא כולה שלך, שיר ערש פרטי שהמלים שלך, הנגון שלך, חובר בלילות נדודים, חובר בכאב ובשמחה, בתוגה ובעליצות שבחדוות היצירה שבך, ושאינן לך כל אפשרות להסביר את מובנו לאם אחרת, אף על פי שגם היא שרה אותו שיר באותו נגון ואותן המלים שאינן נקראות אלא נדמעות?

ב

אין שירים היום. לא על יפי האביב ולא על הפטריות שמתחת לשלג בחורף, לא על הסגריר ולא על בוהק הלבנה. יותר מדי עסוק המשורר כיום עם אבריו החיצוניים, יותר מדי דורשת ממנו המכונה, הפלדה, המנוע, מכדי שיתפנה ליפי הבריאה.

ליד הבית הענקי, המתרומם לכדי עשרים קומות, ואשר אין בו לא בפנים ולא מבחוץ שום יופי מלבד הכיעור שבאבן המסותתת – פורש את שיניו המשורר הענקי שחובר ללהב המחליד של הגרזן, שניהם נועצים שניהם זה בזה, וכך הם עומדים ליד הבית הענקי כשכל הוויתם – רצח!

זהו הביטוי המוחשי ביותר של האמנות.

ובכיכר הגדולה מזנקים אל על מטילי ברזל ענקיים, הם מחודדים והחוד פונה למעלה, הוא מבקש להבקיע לעצמו דרך ולשלוט ברום, הוא מבקש להיות אתגר למרחק הרב שבין הגשם לבין הרוח, הוא מבקש לדקור את הרוח.

וכך הוא עומד כשחודו מופנה למעלה, מוכן תמיד לדקירה.

הוא אינו מסוגל לשיר שירים, כיון שאצלו אין אביב ואין השקדיה הפורחת מספרת לו כלום, היא לא התרוממה מעל לשטח אף במילימטר אחד ומשום כך אינה שווה כלום.

השיר הראשון שאתה קורא, שאתה נאלץ לקרוא, הוא שיר מימי הביניים כחומר לבחינה.

השירים כה נדירים כיום, כשם שנדירים האנשים המסוגלים עוד לשמוע שיר שאין בו לא תרועת חצוצרה של 'היפים' ולא משק מחריש אזנים של מצלתיים שאין בהם לא צליל ולא קול אלא זעקה אחת הממלאת את חללו של עולמנו.

תוקעים, מחצצרים, מקשקשים, רוקעים ברגלים, מוחאים כפים, צורחים.

ואין מי שישיר כיום את השיר שהילד הקטן כה עורג לו, ואין מי שישיר מלים בפי האדם, העומד מול יפי הבריאה ומבקש ביטוי לרגשותיו, ואין מי שיפתור לאדם את חלומותיו הצעירים.

והשיר איננו...

אבד השיר מן הארץ.

תפוחים

בכפר השוק, בעירה,
רעש צווחה והמולה.
"תפוחים, תפוחים, היום בזול"
רוכלת מכריזה בקול:
"מהרו בואו, בואו קנו,
בעוד רגע לא יהיו!"

ופתאום, "בום!" מה זה קרה?
סל התפוחים נקרע...!
"אוי לי, הושיעו,
ידכם לעזרה, לי הושיטו!"
קוראת האשה במר לבה.

לקול הצעקה, עדת ילדים באה במרוצה
"כדורים למשחק - תפוחים למאכל",
חיש מהר הם עטים אל השלל.
מלוא חפניים ומלא כיסים,
אוספים הם ואוספים,
תפוחים על תפוחים,
והאשה, הרוכלת, בוכיה, עצובה,
תפוח, רק אחד, נשאר לה בידה...

עם ערב, בבית, בשוב אביו מן העבודה,
יושב לו ישראל מאיר, ללמד עמו תורה.
בפנת החדר, יושבת גם האם
מאזינה לתלמודו של האב עם הבן,
"מה נחמד וחכם הוא בני הקטן,
הלואי ויגדל ליהודי נאמן,
הן תינוק הוא עדין וכבר הגיע ל"שמות",
היום לומדים השנים "עשרת הדברות".

הם קוראים הפסוקים, בנגון, בנעימה...
אך פתאום ולפתע,
ללא כל סבה,
ישראל מאיר שלנו געה בבכייה.
נבהלים מביטים ההורים בבנם,

על מה זה יבכה ילדם הקטן?
"וי לי, וי, חטאתי חטא נורא,
עברתי על לאו מפרש בתורה:
לא תגנב... לא תחמד..."
הוא אומר בדמעות,
"אבוי לי, את ידי שלחתי בשוד!"

"אימתי? והיכן?" - שואלת האם,
והאב מה נדהם: "היתכן?"
"רק נדמה לו, נבהל מן הסתם",
אומרת האם,
- "אולי ינוח, יאכל ואחר ירגע",
אך הילד בוכה ובמאום לא יגע.

וגם בלילה בשכבו כבר לישון
הוסיף הוא לשפוך דמעות על דמעות,
עד כי נרדם ויחלום חלום:
ובחלומו:
עומדת האשה מוכרת התפוחים
מסביבה ילדים חפים מתפוחים:
"אמא, אמא, לחם, תני נא,
רעבים מאד אנחנו".
"ילדי, אהובי", היא עונה בבכייה,
תפוחי נגנבו, פרנסתי נגזלה,
הביטו וראו, בכיסי אין פרוטה..."

למחרת בבקר, לאחר התפלה,
בקש ישראל מאיר מאמו - אגורה.
לכפר השוק הוא רץ מהרה.
"הבי לי תפוחים באגורה",
פנה אל הרוכלת והושיט לה פספו.
"לבריאות מחמדי" - שמחה לקראתו.
הילד נטל תפוחיו מידה,
בין רגע, ובאין רואה, השיבם לסלה
נשא רגליו ויברח - - -

שעה פנויה

או פשוט על כסא נח
קצת לשבת ולנוח,
ולחשוב על דא והא
במשך השעה.

כד חפשי לי עצות
מה לעשות עם הדקות,
הפנויות,
המחכות,

אלא מה?
שכחתי להגיד לדקות
שצליהן לחכות
עד שאמצא תחבולה
כיצד לבלות שעה

בינתיים חלפו
הדקות הפנויות
ואני עם תחבולות
ועצות טובות יפות
נשאיתי לחכות.

היתה לי שעה פנויה,
לשעה ששים דקות,
לדקה ששים שניות,
היתה לי שעה פנויה.

מה לעשות עם דקות,
עם דקות המחכות?
מה לעשות עם שניות,
עם שניות פנויות?

ואולי, ואולי,
להשתובב קצת בדאי,
לרוץ סתם עם הרוח,
או לצאת קצת לשוח,

ואולי גם בדאי
לשחק עם חברי,
לטייל בגן העיר,
או לרקד או לשיר,

השיר שלי

לי השיר
לה השיר
שירי לכלנו
באשר
שירי שר
רק על אודותינו.

שיר היום
שיר מקור
שיר מחתים
ובאשר
יתם השיר
נשיר אחר בינתיים.

שיר לבני
ולבתי
ושירון לפלוגי
באשר
הוא יהודי
קמור וכמוני.
שיר בלב
שיר בדם
הנשמה שרה
באשר
העולם שר
עוד מבראשית ברא...

צווי השם

שמש מיץ מחממת
גם חשמל הוא מחמם
שמירי, תדעו האמת:
שניהם רק בעזרת השם!

כל דבר שאנו רואים
וכל דבר שעוד נראה
שיבואו והברואים
לא הופיעו במקרה.

בציווי השם נבראו
בציווי השם מקמים
ובכלם ביחד באו
למלא רצון האלוקים.

אוריון קס בחרום
והצב זוחל למטה
שמירי, הרי ידעת
כי שניהם שליחי המסום

הנחש על גחווה
והאניה על פני המים
אצים לעשות רצונו
של אבינו שבשמים

הרקבת על פסים
והצפור על כנפיים
למלאות רצון הם רצים
של אבינו בשמים

הסדור המכתם

- גם לאבא היו תפלות,
תפלות דמק משלו.
תפלות דם ותפלות חיור
מלאו את הסדור שלו;
בנה רבו ונתן בו
הקתמים בסדורו,
ושל קתמיו עבר הסדור
בירושה אלי,
לבנו -

תפלות יש לי משלי,
צעירות הנה כמוני
בוקר בוקר, בפתחי
סדורי לתפלותי,
מציצים קתמי הדמק,
מגיחים קתמי הדם

- תפלות יש לי משלי,
צעירות הנה כמוני.
בוקר בוקר, בפתחי
סדורי לתפלותי,
מגיחות הן ובאות
בין שורות האותיות.

בסדור הזה עוד סבא
שפד שיחו לאלוקים;
אות ודמק, אות ודם
השתלבו בתפלותיו.

דמעות אושר, דמעות עוני
הכתימו את סדורו;
ואת הסדור עם הקתמים
הוא הנחיל לאבי
- בנו.

ובצוואת - התפלות,
לאליהו הן עולות,
למל של סבא
ושל אבא
ושלי
ושל נכדי - - -